

Ved stiftelsesmødet i 1982 var der samlet et stort antal notabiliteter, hvoraf rigtig mange genkendes som nulevende koryfæer inden for øjenfaget. Men en del egetræer er faldet.

AF OVERLÆGE, DR.MED.
HANS C. FLEDELIUS

ØJENKLINIKKEN,
RIGSHOSPITALET

Værn om Synet

– hvordan det hele startede for 25 år siden

Som skolebørn blev vi undertiden udset til at sælge mærker til veldædige formål. Rektors blik hvilede på os: "Der er vel ingen, der siger nej!" Det kunne handle om noget nationalt, som Dybbøldagen, eller noget sygdomsrelateret. Der var således mærkedage for tuberkulose, for sukkersyge og for Kræftens Bekæmpelse. Alt med det formål at indsamle midler til patientrelaterede indsatser og til forskning på de pågældende felter.

Øjenfaget var længe uden en særlig forening. Det beroede primært på, at Blindeforsorgen over 150 år var udbyg-

get - i starten ved kongelig bestemmelse til afhjælpning vedrørende sociale facetter. Det varetoges i regi af Statens Institut for Blinde og Svagsynede samt - fra 1911 - Dansk Blindesamfund. På Blindeinstituttets øjenklinik blev en stor specialviden om synsskadende øjensygdomme samlet, og også på den baggrund kunne der ydes en indsats vedrørende konkrete øjensygdomsforløb.

Det numerisk set lille øjenlægespeciale havde traditionelt været regnet som dét, der forholdsmæssigt havde det højeste antal doktordisputatser. Det ansås for et led i såvel uddannelsen som udvælgel-

sen. Med elitært tilsnit herskede der fra gammel tid et ægte professorvælde, som primært tilså, at de 'egnede' blev ansat i de få uddannelsesstillinger, som fandtes. Man blev dengang ikke overlæge i faget uden disputats.

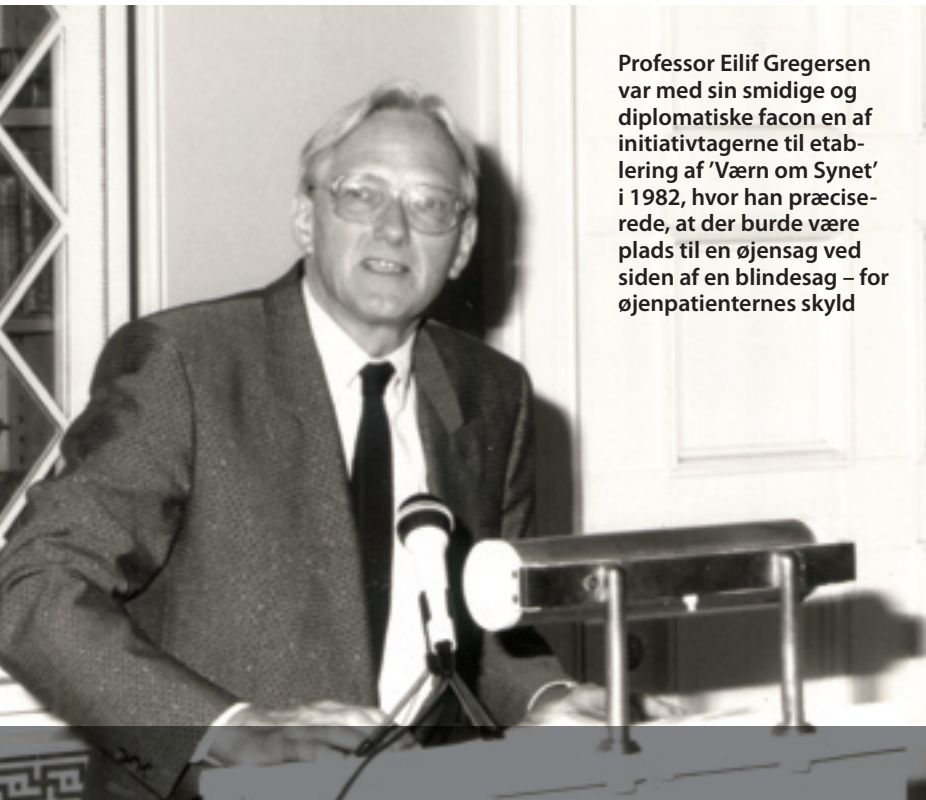
Citat af egne verselinier fra 10-års dagen

I 60'erne flot konjunktur.
Halvfjerdser-kurs mod mol, ej dur.
Omkring de '80 går alt i stå.
LundA og Frost og Eilif så,
at vi imod en afgrund glider,
om ej der skaffes frem likvider.
Ja, der må, snarest skaffes fonde,
om faget ej skal hypokonde..

En vigende tradition for forskning

Da jeg for 40 år siden trådte ind i specialiet, var den store demokratiseringsproces i fuld gang. Øjenafdelingernes stabe voksede markant, og nye centre blev oprettet. For de fleste yngre læger gjaldt det om at komme ud og skabe et udkomme gennem udøvelse af faget: at gøre gavn i marken. Andelen af læger med lyst og hang til tungere videnskabelig indsats faldt relativt, og af nogle oplevedes den konkurrenceprægede situation som ugunstig, set i forhold til andre lægelige specialer. Således blev der i 1960'erne stiftet en hjerteforening, og siden én for dissemineret sclerose, som udover patientformål også udmeldte om støtte til relevante forskningsmål. Ville de unge videnskabelige talenter derfor i første række søge de fag, hvor meriterende forskning måske lettere kunne fremme deres karrierer, og ville ►

Professor Eilif Gregersen var med sin smidige og diplomatiske facon en af initiativtagerne til etablering af 'Værn om Synet' i 1982, hvor han præciserede, at der burde være plads til en øjensag ved siden af en blindesag – for øjenpatienternes skyld

øjnefagets faglige profil over tid risikere en forarmelse?

Hvad gør vi?

En oftalmologisk tænketank gik i gang. Det var de to unge reservelæger Henrik Lund-Andersen og Kim Frost-Larsen, som sammen med professor Eilif Gregersen fik søsat det nye skib. Betænelighederne gik i starten på, at man ikke ville støde formand Svend Jensen og Dansk Blindesamfund, som jo gennem Øjenfonden allerede ydede betydelig forskningsstøtte. Men det var ikke nok til et fag i ekspansion. Man valgte derfor formuleringen 'Landsforeningen til bekæmpelse af Øjensygdomme og Blindhed'. Dette for at markere, at en bedre øjensygdomsbekæmpelse netop - så vidt gørligt - skulle forebygge/ reducere antallet af fremtidige tilfælde af svære synshandicap. De to initiativer på feltet skulle i princippet ikke træde hinanden over tæerne. Der var en øjensag og en blindesag.

Som næstformand i Dansk Oftalmolo-

gisk Selskab fik jeg på øjenlægesiden lov til at være med i de opbyggende faser. De foregik i 1980-81, som en uendelig række af tirsdag eftermiddage i Rigshospitalets Øjenafdelings bibliotek. Det var meget om at gøre, at image udad ikke bare skulle være gramsen midler til sig for emsige øjenlæger. Ansvarlige politikere skulle fra starten være med til at tegne foreningen, og det var en fornøjelse at arbejde sammen med den meget konstruktive udenrigsminister K.B. Andersen og den stovte venstrepolitiker Gustav Holmberg, som trak i rigtig mange gode tråde.

Man lagde yderligere vægt på, at optikerne - med deres store daglige kontaktflade til øjenpatienter - stod bag indsatsen, og især optikerforeningens formand Ole Larsen ydede en stor indsats.

Helt uomgængeligt var naturligvis de økonomiske realiteter, som godt kan være barske at se i øjnene. Ernst Holm Hansen var som øjenpatient stærkt engageret i øjensagen og garanterede personligt for det banklån, som gjorde det praktisk muligt at søsætte skuden 'Landsforeningen til bekæmpelse af Øjensygdomme og Blindhed'.

Start i 1982

Selv var jeg med til at udforme den første hvervebrochure, som udsendtes sammen med lanceringen af foreningen. Vi søgte at sætte tal på nogle af de store øjensygdomme (alderspletter, grøn og grå stær, de sukkersygerelaterede) for derved at motivere patienter til gennem medlemskab aktivt at støtte indsats i egen sygdom. Lokalafdelinger blev stiftet over hele landet, og såkaldte 'Øjendage' afholdt, med information 'på gulvet' på et tilstræbt forståeligt niveau (ikke altid nogen let opgave). Betydende donationer fra fonde og testamenter indgik også, men her krævedes benarbejde af en ganske anden art, og på nok så bonede

gulve. Fyrværkeri-kampagnen, ved overlæge John Thygesen, blev foreningens første store 'eye catcher' udadtil.

Henrik Lund-Andersen (senere professor i Herlev/Glostrup) efterfulgtes som første formand i foreningens fagkyndige komité af professor Hans-Walther Larsen (professor i Gentofte). Komitéen bestående af øjenlæger og optikere bedømmer hvert år stakken af ansøgninger for at finde frem til de mest støtteværdige projekter. Jeg var selv med i dette arbejde fra 1986. Min historiske fornemmelse blev yderligere næret af, at jeg som bisidder deltog ved en lang række af de faste møder i Landsforeningens bestyrelse. I mine sidste 6 år som fagkyndig formand, kunne der uddeles ca. 3 mio. kr. årligt. Jeg blev i 2002 efterfulgt af Jens B. Winther (overlæge i Holstebro) på posten.

Øjenforeningen, behøves den?

'Værn om Synet' blev valgt som det korte slogan for foreningen. Jeg brændte mig ved et af de tidlige møder ved at opponere mod ordet 'værne'. Ikke at det lugtede af besættelsestid og værnemagt, men jeg fremholdt, at det havde for megen højskolefims." Hvad er der så i vejen med det?", spurgte den tidligere højskoleforstander K.B. Andersen med et blink i øjet. Det blev ham, der vandt.

Øjenforeningen Værn om Synet runder nu de 25 år og fremstår som en vital og voksen foreteelse. Lagt oven i andre foreliggende fonde og støttemuligheder har den betydet uendeligt meget for den danske forskning på øjenområdet. Dette ej blot til personlig meritering af forskerne, som skumlere undertiden fremhæver, men også til gavn og glæde for mange patienter. Vi ville være håbløst bagud set i relation til den teknologiske ekspansion inden for vore faglige berøringsflader, hvis ikke så megen forskning løbende havde været mulig på hjemmebane.

Nogle tror, at man bare kan importere

fremskridtene fra de store lande. Uden en national kritisk forskerindsats og -holding, går det dog ikke. Den positive afsmittning på de kliniske beslutningstagninger i hverdagen kan ikke godt undværes. Uden vedligeholdt tradition for forskning vil niveauet falde, til ugunst for de mange patienter vi som øjenlæger så gerne vil hjælpe mod de farer, som truer.

Tillad mig som afslutning igen at citere nogle verselinier, nu fra 20-års jubilæet hvor jeg takkede af fra den fagkyndige komité:

Tilbageblik på tyve år.

Var det dét værd, med hud og hår?

For øjenfaget bare prima

at der blev skabt så godt et klima.

Ku' vores kunnen hold' niveauet

om forskning ej blev no'n betroet?

Det trækker til intelligensen.

Det gavner oss' den små fru Jensen.

Projekter hjem ny indsigt henter.

Den syge høster siden renter.

Godt nogen, under stjerne bryn,

vil forske i at værne syn.

Bevare se-kraft, synet drøje

er hvad man stedse har for øje. ■

Den karismatiske udenrigsminister K.B. Andersen, MF (soc.) og den ihærdige Gustav Holmberg MF (venstre) stod last og brast om etablering af en 'Øjenforening' - og K.B. Andersen sikrede i fjernsynets ungdom en betydelig bevågenhed i offentligheden, som førte til en næsten eksplosiv medlems-tilgang i begyndelsen